

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования, науки и молодёжи политики Республики

Коми

МР Усть-Куломский

МОУ «СОШ имени Р.Г. Карманова» с. Усть-Нем

РАССМОТРЕНО

Заседание комиссии
МО учителей
начальных классов

Бараненко А.Ю.
от 29.08.2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора
по УР

Лефтер И. В.
от 30.08.2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор МОУ "СОШ
имени
Р.Г. Карманова" с. Усть-
Нем

Уляшева Н. И.
Приказ №84 от 31.08.2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной (коми) язык»

для обучающихся 1-4 классов

с.Усть-Нем 2023

Коми кывйысь планируемöй результатъяс.

Начальной класс помалігөн велөдчысьяс төдöны:

- эмакывлысь, кывбердлысь, морта нимвежтаслысь, кадакывлысь признакъяс да вежласьöм;
- сёрникузяын öтсыма юкөдъяс;
- висьталан мог серти юörtана, юалана да чуксалана сёрникузя;
- шуанног серти горöдана да абу горöдана сёрникузя;
- сюрöса да содтана юкөд;
- öтсыма юкөдъяса сёрникузя;
- кывлысь öти да уна вежöртас;
- кывлысь веськыд да вуджöдан вежöртас;
- серпасалана кыв;
- художествоа да наука гижöд;
- кывлысь тэчас: кыввуж, кыв вежлалан суффикс, кывдін, кыв артмöдан суффикс;
- кыввужйын да суффиксын *в//л* шыяс вежласьöм, кыввужйын [й],[к],[м],[т] содтана шыяс;
- эмакывлысь вежлög вежöртасъяс;
- морта нимвежтаслысь лыд, морт да вежлög серти вежласьöм;
- кадакывлысь кывпод;
- соссяна кадакывъяс;
- кывйитöда да кывйитöдтöм сложной сёрникузя.

Начальной класс помалігөн велөдчысьяс кужöны:

- гижны уджтасын индöм орфограммаяс да гөгөрвоöдны правилöясөн;
- аддзыны сёрникузяысь öтсыма юкөдъяс да пуктыны чүтік öтсыма

юкөдъяс костö;

- индыны да вежлавны эмакыв лыд, морт да вежлög серти;
- аддзыны текстысь кывберд, тöдмавны вежöртассö да индыны кывбердлысь лыдсö (сулалö кө эмакыв бöрын юöрпас пыдди);
- аддзыны текстысь морта нимвежтас, тöдмавны сылысь лыд, морт да вежлög; вежлавны нимвежтассö лыд да вежлög серти;
- аддзыны текстысь кадакыв, тöдмавны сылысь лыд, морт да кад, вежлавны кадакывсö лыд, морт да кад серти;
- аддзыны текстысь серпасалан (изобразительнöй) кывъяс;
- небöгын сетöм отсög серти видлавны сёрникузя синтаксис боксянь да петкөдлыны сйöс схемаөн;
- небöгын сетöм отсög серти видлавны кыв шы да шыпас, кывсикас да кывлөн тэчас боксянь;
- видзөдöмөн гижны öти во джынъяс 45-50 кыв, мөд во джынъяс – 55-65 кыв;
- гижны кылана диктант öти во джынъяс 60-65 кыв, мөд во джынъяс – 65-75 кыв;
- лöсьöдны план, а сэсса сы серти гижны изложение (80-90 кыв);
- лöсьöдны план, бöрйыны кывтэчасъяс, сёрникузяяс, дасьтыны да гижны 60-70 кывъя сочинение;
- тшöктöм серти донъявны ассьыс да ёртлысь коми кывйысь удж;
- аддзыны да бырöдны творчествoa уджъясысь гижанног, грамматика да сёрни боксянь тырмытöмторъяс;
- ас кежысь уджъяс вöчигөн вöдитчыны кывкудъясөн.

Начальнöй классын уджалан да сёрнитан компетенцияяс:

- индём тема вылө сёрнитём: велөдысь да велөдчысь, кык велөдчысь, отка сёрни;
- висьталанторлысь тема да шөр мөвп гөгөрвоөдём;
- мөвп стөча висьталём могысь колана кывъяс корсьём; сёрникузяысь шуигён колана кыв төдчөдём;
- ас сёрни мөвпыштём, артыштём, стөчмөдём да донъялём;
- вежавидзана кывъяс сёрниө пыртём;
- уджлысь коланлун да коми кыв төдөмлысь төдчанлун гөгөрвоөдём;
- удж вөчтөдз мог пуктём да сійөс гөгөрвоөдём;
- удж бала вөчём (вөчанногсө планируйтём) да уджсө сьёрсьөн-бёрсьөн вөчём;
- кывйысь удж вөчөмсө видзөдём (контролируйтём), ассьыс да ёрта-ёртлысь вөчөмторсө донъялём;
- гижём уджъяс текст серти да сытөг ас кежын лыддьём да видлалём;
- уджысь тырмытөмторъяссө казялём да помка гөгөрвоөдём, велөдём гижанног вылө гижөда уджъясын вөчём тырмытөмторъяс бырөдём;
- кывйысь сетём материал туялём, выль төдөмлун казялём-восьтём да туялөмторсө кывкөртөдалём;
- посни классъяслы лөсьөдём кывкудъясөн вөдитчём;
- кывйысь важ төдөмлун да выль төдмалөмтор торйөдём;
- водзө төдөмлунъяс босьтём вылө мог пуктём.

Коми кывйысь уджтас.

1 класс (99 ч.)

Анбурводзвывса кадколаст

Велөдчоны челядь колана ногон шуавны коми шыяс да кывъяс; сточа, тэрмасьтөг, гөгөрвоана да этш төдөмөн сёрнитны, сёрниын колана мөвпъяс гөлөсөн төдчөдөмөн мыйкө висътавны.

Сөвмөдоны йитода сёрни, велөдчоны найос лөсьөдны некымын сёрникузяысь текст, йитлыны сёрниын кывъяссө лыд, морт да вежлөг (падеж) серти.

Төдмасьоны челядь сёрни (гижода да гижтөм), сёрникузя, кыв, слог, гласной да согласной шы понятиеясон.

Велөдчоны торйодны текстысь (сёрниысь) сёрникузяяс, сёрникузяысь кывъяс, кывъясысь слогъяс да шыяс. Төдмөдны предмет, действие да признак нимьясон.

Велөдчоны видлавны схема отсөгөн шыяс серти кывъяс, висътавны шыяслысь сьорсьөн-бөрсьөм дорыв мунөмсө, индыны кывйын шы лыдсө да торйодны колана шы, индыны кывйын шылысь инсө, казавны кывйысь өткодь шыяс. Гөгөрвоодны, мый шылөн вежсьөмкөд вежсьө и кывлөн вежөртасыс (өш-ош, шор-шыр,мыр-ныр).

Озырмөдоны челядьлысь кывворсө выль кывъясөн да вочасөн пыртны найос сёрниө. Велөдчоны челядь видлавны быд предмет уна боксянь (ыджда, пасьта, джуджда, сьокта, рөм, мыйысь вөчөма да мукөд). Төдмөдны челядьөс гортса да вөрса пемөсьясөн, кужны висътавны на йылысь, гөгөрвоны налысь өткодьлунсө да торьялөмсө (мыйөн торьялөны найө өта-мөдсьыс), корсьны өтвывтан кывъяс (Ош, руч да көч – тайө вөрса пемөс.); гөгөрвоны өтувтан кывъяслысь вежөртассө, индыны лөсявтөм кыв (вурд, катша, визяорда, руч; лөсявтөм кыв – катша). Велөдны челядьөс бөрийны предметлы лөсялана кадакывъяс, висътавны пемөсьяс йылысь (Вөрса школаын ош велөдө, катшаяс артасьоны, ур ворсө, көч йөктө.). Ышөдны велөдчысьясөс пыртны сёрниө кывбердъяс: гөрд, лөз, лөза-гөрда, турунвиж, кольквиж, еджыд, сьода-еджыда, визя, чута, сьөд мач.

Велөдны колана рөмьясон мичмөдны да визйөдлыны прописьын петкөдлөм серти серпасъяс. Чуйдөдны адзыны серпасъяслысь матигөгөрсө

предметъяскөд өткөдълунсө, ышөдны шуавны серпасалан предметъяссө да висьтавыны на йылысь. Төдмөдны рөмъясөн: гөрд, турунвиж, еджыд, съөд, лөз да мукөд.

Төдмөдны челядьөс киён гижөм шыпас юкөнъясөн. Велөдны гижны прописын петкөдлөм серти шыпасъяслысь төдчана юкөнъяссө.

Кыпөдны челядьлысь нимкөдълун мичаа гижөмысь да серпасалөмысь, чужтыны прописын мича гижөд дорө ыштөм.

Төдмөдны велөдчысыясөс важся олөмөн, асгөгөрсә йөзкөтыр олөмын петкөдчөмъясөн, матігөгөр кытшалысь предмет нимъясөн да налөн коланлунөн, вөр-ваын олысь ловья ловьясөн (лэбач, гут-гаг, чери). Ышөдны челядьөс радейтны ассыс оланінсө, чужан сиктсө да грездсө, видзны вөр-ваын олысыясөс да төждысьны на вөсна. Сетны төдөмлун Коми му йылысь.

Ышөдны челядьөс кывзыны коми мойдыяс, пемөсыяс йылысь сыланкывьяс, лелькуйтчанкывьяс, коми гижысыяслысь гижөдыяс, висьтавыны ас кывйөн неыджыд мойдыяс да ворсны найөс рольяс серти.

Анбурдырся кадколаст

Лыддысьны велөдөм, сёрни сөвмөдөм да асгөгөрсә олөм йылысь төдөмлун паськөдөм

Велөдны челядьөс колана ногөн шуавны шыяс, гөгөрвоөдны шыяслысь артманногсө, корсьны индөм шы вылө кывьяс, кывзигөн төдмавыны шыяс, висьтавыны кывйын налысь сёрсьөн-бөрсьөн мунөмсө. Ышөдны челядьөс казавны төдса шыяссө кывйысь, төдмавыны шыяслысь инсө (кылө медводдзаён, кыв шөрын либө кыв помын), шыяс шуалігөн бырөдны челядьлысь шуанног торкалөмъяссө.

Водзө велөдны челядьөс кывны сёрниысь сёрникузяяссө, торйөдны сёрникузяысь кывьяссө да юклыны кывьяссө слогъяс вылө.

Чуйдөдны челядьөс лөсьөдны шыпасъясысь кывьяс да лыддыны найөс, печатайтны торъя тетрадьө кывьяс да сёрникузяяс.

Төдмөдны *е, ё, я, ю* йота гласнөй шыпасъяслөн аслыпөлөслунөн. Велөдны лыддыны йота шыпасъяса кывьяс.

Велөдны колана ногөн лыддыны *ти,дж,дз* аффрикатаяса кывъяс да төдмөдны налөн аслыспөлөслунөн. Төдмөдны *ф, х, ц, щ* рочысь пырём шыясөн, орччөдны найөскоми шыяскөд: *ф-п* (шкаф-шкап), *х-к* (петух-петук), *ц-ч* (перец-переч), *щ-ш,ти* (щётка-тшөтка).

Велөдны колана ногөн лыддыны да гижны *небыд паса (ь)* кывъяс: кань, каньпи.

Велөдны лыддыны *торйөдань* и *ь* пасьяса кывъяс.

Сөвмөдны челядыльсь йитөда сёрни, төдмөдны найөс текстлөн аслыспөлөслунөн: тема, шөр мөвп, юрним, тэчас.

Велөдны лыддысигөн да сёрнитигөн төд вылын кутны шуанног (интонация) дорө корөмъяс: төдчөдны гөлөсөн колана кыв, сёрникузя шөрын да помын вөчны дженъыд да кузь кост.

Велөдны гөгөрвоёмөн да колана шуанногөн лыддыны текстъяс, юрнимавны да помавны найөс, ас кывйөн висьтавны лыддьөмтор йылысь.

Төдмөдны челядьөс лыддысян небөгъясөн. Кык вежонын өтчид лыддыны да видлавны 10-15 минут чөж мойдъяс, дженъыдик висьтъяс, кывбуръяс. Велөдны гөгөрвоны лыддьөмторсьыс шөр мөвпсө; донъявны да кужөмөн висьтавны герйяслысь оласногсө да сямсө.

Водзө велөдны стөча висьтавны велөдчан небөгын сетөм серпасъяс серти, ас да өтув олөм йылысь; олөмын да вөр-ваын лоөмторъяс да аддзылөмтор йылысь. Ышөдны челядьөс висьтавны мыйкө аддзылөмтор либө шензьөдантор йылысь.

Велөдны этш боксянь колана ногөн сёрнитны, шыөдчыны аддзисигөн, янсөдчигөн, мыйкө коригөн, кужны аттьөавны верстьө йөзөс да ёртъясөс, сёрнитигөн шуанногөн петкөдлыны сёрниысь төдчана мөвпсө.

Гижөм да сёрни сөвмөдөм

Водзө сөвмөдны гижигкежлө ки да чуньяс. Төдмөдны челядьөс ки помысь гижөм ичөт да ыджыд шыпасъясөн, велөдны йитны найөс өта-мөдыскөд. Велөдны гижны прописьө ыджыд да ичөт шыпасъяс, слогъяс да кывъяс колана ногөн визьяс отсөгөн йитлөмөн.

Велөдны слогъясөн гижны виччысына торкаломъясысь водзвыв өлөдөм бөрын прописысь, дөскаысь либө небөгысь ки помысь либө печатной шыпасөн гижөм кывъяс да сёрникузяс.

Велөдны слогъясөн гижны кывъяс да нейджыд сёрникузяс кылөм серти. Кужны прөверитны гижөмсө: лыддыны-видлавны кывъяссө шыяс да шыпас серти.

Водзө велөдны гижны сёрникузя (сёрникузя заводитчигөн ыджыд шыпас; сёрникузя помын чут, горөдан да юалан пас). Велөдны öшыбкатөг гижны ыджыд шыпассянь йөзлысь ним да ов, грезд, сикт да кар нимъяс.

Велөдны вуджөдны кывъяс слогъяс серти öти визысь мөдө.

Велөдны гижны прописьö гигиена корөмъяс пыдди пуктөмөн.

Анбурбөрвывса кадколаст

Лыддысьөм. Төдөмлуньяс паськөдөм да сёрни сөвмөдөм. Асшөр лыддысьөм

Лыддыны нейджыд висетьяс, мойдьяс, бать-мам да челядь олөм йылысь кывбурьяс, удж йылысь, гортса пемөс да матигөгөрсä вөр-ва йылысь гижөдьяс гөгөрвоөмөн, колана шуанногөн да быдса кывъясөн. Велөдны колана ногөн шуавны кывъясысь шыяс.

Лыддыны лөсялана шуанногөн сёрникузяс, сувтлыны сёрникузя шөрын да помас, төдчөдны гөлөсөн колана кыв. Велөдысь отсөгөн висьтавны текстысь төдчана мөвп. Йөз, пемөсьяс да вөр-ва йылысь лыддьөм текстысь корсьны мөвп төдчөдана кывъяс да сёрникузяс.

Велөдны сьөлөмө йиджана, мөвп кутан кывъяс төдчөдөмөн да пасьяс пыдди пуктөмөн лыддыны да наизусьт висьтавны кывбурьяс (3-4 кывбур).

Водзө төдмөдны челядьөс текст аслыспөлөслунөн. Водзө велөдны вочавидзны юалөмъяс вылө сёрникузяс, висетьяс, мойдкывъяс лыддьөм бөрын да на дорө сетөм серпасьяс серти. Велөдны ас кывйөн висьтавны лыддьөм текстлысь сюрөссө (юалөмъяс отсөгөн либө натөг).

Велөдны лөсьөдны да висьтавны серпас серти öта-мөдыскөд йитчөм 3-4 сёрникузяа текст.

Велөдны артмөдны да дженъдыка висътавны ас йылысь, ворсөм да уджалөм йылысь, вөр-ваын казялөмторъяс йылысь.

Велөдны челядьөсас кежын лыддыны мичаа серпасалөм да гырысь шыпасөн гижөм небөгъясысь кывбуръяс, мойдъяс да висътъяс (лист бок джын), висътавны лыддьөмторсө ас кывйөн, ворсны (инсценируйтны) рольяс серти мойдкывъяс.

Кыпөдны челядьлысь ыштөмсө художествоа литература дорө.

Сёрни сөвмөдөм да гижөм

Велөдны челядьөс торйөдны гижөда сёрниысь сёрникузяс да лыддыны найөс лөсялана шуанногөн, гижны сёрникузя заводитчигөн ыджыд шыпас, пуктыны сёрникузя помын чут.

Велөдны аддзыны гижөда текстысь предмет, действие да предметлысь признак нимъяс.

Велөдны гижны морт нимъясын, овъясын да вичъясын ыджыд шыпас. Водзө велөдны торйөдны шы да шыпас, гласнөй да согласнөй шыяс, чорыд да небыд, гора да гортөм согласнөй шыяс.

Кужны вуджөдны слогъясөн кывъяс өти визыысь мөдө.

Водзө велөдны видзөдөмөн гижны ки помысь да печатнөй шыпасөн гижөм кывъяс да сёрникузя (гижанногсө водзвыв видлалөм бөрын) дөска вылысь либө велөдчан небөгысь.

Кужны гижны чутъяс пыдди шыпасъяс, слогъяс да кывъяс содталөмөн дөска вылысь, кылөм серти, 1-2 дженъдык сёрникузя юрвежысь. Вескөдны да гижны местанас дзугөм кывъяса сёрникузяс.

Водзө велөдны йитны өта-мөдыскөд кык сёрникузя, кывъясылысь гижанногсө водзвыв видлалөм бөрын юалөмъяс отсөгөн гижны неыджыд текст; лөсьөдны да дөскаысь видзөдөмөн гижны 3-4 сёрникузя неыджыд висът.

Этш төдана сёрниө велөдөм

Водзө сөвмөдны челядьлысь сёрни культурасө, велөдны колан ногөн чолөмасыны, колльөдчыны-янсөдчыны, аттьөавны. Кужөмөн вөдитчыны

чолөмалана кывъясөн (*Видза олан! Видза оланнэд! Чолөм! Бур асыв! Бур лун! Бур рыт! Олан-вылан!*), янсөдчан кывъясөн (*Аддзысьлытөдз! Быд бурсө! Видза коляннэд! Бур туй!*), аттьобалан кывъясөн (*Аттьө! Биджыд аттьө! Сьөлөмянь аттьөала! Сё насибө!*)

Велөдны сёрнитны этш төдөмөн: төдчөдны гөлөсөн сёрниын медшөр мөвпъяс, петкөдлыны коланасө. Кужны колана шуанногөн пыртны сёрниө вежавидзана кывъяс да вөдитчыны наён.

Велөдны этш боксянь видлавны да донъявны сёрни: шыөдчөм, вежавидзөм, колана кыв гөлөсөн төдчөдөм, гөлөс вежлалөм, шуан өд, сёрникузя шөрын да помын кост вөчөм, шыяс шуанног.

Водзө велөдны шыөдчыны, төдмасьны, телефон пыр сёрнитны, пыртны сёрниө вежавидзана кывъяс да бурсиөмъяс.

2 класс (68 ч.)

1. Сёрни. Текст.

Гижода да гижтөм сёрни, өтка да морта-морт сёрни понятиеясөн. Петкөдлыны морт олөмын сёрнилысь төдчанлунсө.

Текст понятие, петкөдлыны сылысь аслыспөлөслунсө: тема да шөр мөвп, юрним, тэчас. Юрним серти гөгөрвоөдны текстлысь тема да шөр мөвп, сетөм юрнимъяс пөвстысь текст дорө бөрийыны медся лөсяланасө.

Текстлөн тэчас: заводитчөм, шөр юкөн, пом. Велөдны колана ногөн йитны текстын өта-мөдыскөд сёрникузяссө да юкөнъяссө, веськөдны дзугөм сёрникузяса текст, лөсьөдны да гижны иннас вежөм сёрникузясысь висьт.

«План» да «выль визь» понятиеяс, петкӧдлыны налысь тӧдчанлунсӧ. Велӧдны план серти дасьтыны текст.

Опорной кывъяс, кызди текст лӧсьӧдӱгӧн отсаян кывъясӧн. Петкӧдлыны текстлысь темасӧ, сюрӧссӧ да шӧр мӧвпсӧ гӧгӧрвоӧдӧмын опорной кывъяслысь коланлунсӧ. Велӧдны корсьны текстлысь опорной кывъяс, дасьтыны отсӧг кывъяс пыртӧмӧн текст, висътавны ас кывйӧн план да опорной кывъяс серти текстлысь сюрӧссӧ.

Текст сикасьясӧн: текст-юӧртӧм, текст-серпас, текст-мӧвпалӧм.

Юӧртана текст тэчас: заводитчӧм, шӧр юкӧн да пом. Велӧдны лӧсьӧдны сетӧм тема да серпас серти текст-юӧртӧм, сьӧрсьӧн-бӧрсьӧн висътавны лӧмтор (вӧвлӧмтор) йылысь, лӧсьӧдны текстлысь тырмытӧм заводитчӧм, шӧр юкӧн либӧ пом, дасьтыны юалӧмъяс отсӧгӧн сетӧм юрним серти текст.

Текст-серпас аддзан предмет, вӧр-ва наблюдайтӧм да серпас серти. Ышӧдны челядьӧс корсьны-бӧрйыны серпаса гижӧд дасьтӧм могысь медся лӧсялана кывъяс да мичкывъяс.

Текст-мӧвпалӧмлӧн аслыспӧлӧслун да сӧрниын коланлун.

Жанр сикасьяс: мойд, висът, кывбур, кывйӧз, шусьӧг, нӧдкыв, кывпесан, пудьясянкыв, сьыланкыв.

Тӧдмӧдны текст сикасьясӧн: художествоа гижӧд да йӧзкостса сӧрни.

Тӧдмӧдны мог серти текстъясӧн да на дорӧ корӧмъясӧн: юӧртӧм, аттьӧалӧм, чолӧмалӧм, корӧм, шыӧдчӧм. Велӧдны дасьтыны ичӧт жанра текстъяс, петкӧдлыны налысь коланлунсӧ.

Водзӧ велӧдны колана шуанногӧн лыддыны морта-морт сӧрниа текстъяс, пырӧдчыны сӧрниӧ да нуӧдны сийӧс водзӧ колана ногӧн.

Водзӧ сӧвмӧдны лыддысигӧн мӧвп кутысь кыв тӧдчӧдӧм, логической ударение вӧчны кужӧм.

Велӧдны вуджӧдны рочысь комиӧ да гижны 3-4 сёрникузя висьт.

2. Сёрникузя да пунктуация пасьяс

Тӧдмӧдны кывтэчасӧн, кывтэчасын сюрӧса да йитчан кывъясӧн.

Тӧдмӧдны прӧстӧй сёрникузяӧн, сёрникузяын сюрӧса да содтана юкӧдъясӧн, сёрникузяын кывъяслӧн йитчӧмӧн.

Тӧдмӧдны висьталан могъяс серти прӧстӧй сёрникузя сикасьясӧн: юӧртана, юалана, чуксалана; шуанног серти сёрникузяслӧн сикасьясӧн: горӧдана да абу горӧдана. Велӧдны юӧртана сёрникузя помын пуктыны чут, юалана сёрникузя помын юалан пас, горӧдана сёрникузя помын горӧдан пас. Ышӧдны челядьӧс колана ног лыддыны юӧртана, юалана, горӧдана да чуксалана сёрникузяяс.

Тӧдмӧдны сёрникузяын сюрӧса юкӧдъясӧн: подувпас да юӧрпас. Велӧдны корсьны сёрникузяысь подувпас да юӧрпас, пасйыны найӧс.

Тӧдмӧдны логическӧй ударениеӧн, петкӧдлыны сылысь коланлунсӧ. Велӧдны сёрниын вӧдитчыны логическӧй ударениеӧн, висьт да кывбур лыддигӧн тӧдчӧдны гӧлӧсӧн колана кывъяс да кывтэчасьяс: вынаджыка да гораджыка шуны тӧдчана кывъяссӧ. Велӧдны вӧчны сёрникузя шӧрын да помын дженьыдик да кузь кост.

Ышӧдны челядьӧс лӧсьӧдны грамматикаысь велӧдӧм темаяс серти уна сикас сёрникузяяс.

Велӧдны видлавны синтаксис да пунктуация боксянь сёрникузя: тӧдмавны висьталан мог да шуанног серти сёрникузя сикассӧ, висьтавны пунктуация пассӧ да кывъяслысь йитчӧмсӧ, аддзыны сюрникузя сюрӧса юкӧдъяссӧ: подувпас да юӧрпас.

Велӧдны веськӧдны дзугӧм кывъяса сёрникузяяс.

3. Шыкуд (фонетика), шыпаскуд (графика), шуанног (орфоэпия) да гижанног (орфография)

Водзö велöдны челядьöс ясыда, стöча да колана ногөн шуавны гласнöй да согласнöй шыяс, кывны да казавны найöс кывъясысь. Сёрниын шуанног дорö корöмъяс пыдди пуктöмөн колана ногөн шуавны коми шыяс.

Вынсьöдны кужанлун кывны да стöча шуавны кывйысь став шысö, казавны кывъясысь шыяс да тöдмавны налысь инсö.

Велöдны торйöдны шы да шыпас: гласнöй шыяс да шыпасъяс, согласнöй шыяс да шыпасъяс, торйöдны öта-мöдсьыс гласнöй да согласнöй шыяс, гора да гортöм согласнöй шыяс, параа да паратöм чорыд да небыд согласнöйяс; казавны тайö шыясыслысь торъялöмсö.

Тöдмöдны чорыдлун да небыдлун серти пара да паратöм согласнöйясөн, петкöдлыны налысь аслыпöлöслунсö. Велöдны пасйыны кывъясын параа небыд согласнöйяслысь небыдлунсö *я,ю,е,ё,и,ь* шыпасъясөн, параа чорыд согласнöйяслысь чорыдлунсö *а,у,о,э,і* шыпасъясөн.

Водзö велöдны рочысь пырöм *ф, х, ц* шыпаса кывъясын шуны *п, к, ч* шыяс, колана ногөн шуны *щ* шыа кывъяс да гижны найöс. Велöдны колана ногөн шуны *дз [zʹ], ти [ч], дж [з]* шыа кывъяс да гижны найöс, гижигөн öти шысö пасйыны кык шыпасөн.

Велöдны öшыбкатög гижны *ф-п, х-к,ц-ч, щ, дз, дж, ти* шыпаса кывъяс; орччöдны роч да коми шыяс, казавны налысь артманногсö, öткодълунсö да торъялöмсö.

Велöдны видлавны кывсö шы да шыпас боксянь: аддзыны слогъяс, висьтавны, кымын шы да шыпас наын кылö да гижсьö, индыны гласнöйяс да согласнöйяс, чорыд да небыд параа да паратöм согласнöйяс; гора да гортöм параа да паратöм согласнöйяс.

Сөвмөдны кужанлун кыв помын да кыв шөрын пасйыны согласнөйяслысь небыдлунсө небыд пасөн (*Б*). Велөдны вуджөдны небыд паса кывьяс визьысь визьö.

Вынсөдны кужанлун торйөдны *и* да *й* шыпасьяс, гижны тайö шыпасьяса кывьяс. Велөдны вуджөдны визьысь визьö *й* шыпаса кывьяс: *вайны, ва-йис*.

Төдмөдны *е, ё, ю, я* йота шыпасьяслөн аслыспөлөслунөн: кыв заводитчигөн да гласнөй бөрын тайö шыпасьясыс петкөдлөны кык шы *е-[йэ], ё-[йо], ю-[йу], я-[йа]*, параа небыд согласнөй бөрын *е, ё, ю, я* гласнөйяс индөны согласнөйяслысь небыдлунсө да петкөдлөны *[э], [о], [у], [а]* гласнөй шыяс. Велөдны гижны согласнөйяс бөрын *а-я, у-ю, о-ё, э-е, и-і* шыпасьяс, пасйыны гласнөй *[и]* шы *и* да *і* шыпасьясөн.

Төдмөдны слогөн кыз кыв юкөнөн, велөдны төдмавны слог лыдсө гласнөй серти да вуджөдны кывьяссö öти визьысь мөдö слогьясөн.

Төдмөдны ударениеөн. Велөдны кыв шуигөн öти слогсö шуны гораджыка да төдчөдны гөлөсөн.

Водзö сөвмөдны коми анбур йылысь төдөмлун, төдчөны олөмын сылысь коланлунсö. Велөдны колана ногөн шуавны шыпас нимьяс да уджавны кывкудйөн.

4. Кывсикасъяс да кыв гижанног

Төдмөдны эмакыв понятиеөн кыз предмет петкөдлысь нимөн. Велөдны *кодi?* да *мый?* юалөмьяс отсөгөн корсьны сёрникузьясы эмакывьяс. Велөдны ловтөм предмет ним дорö сувтөдны *мый?* юалөм; йөз да пемөс ним дорö сувтөдны *кодi?* юалөм. Велөдны кужөмөн пыртны сёрникузяö да сёрниö уна сикас эмакывьяс.

Төдмөдны уна да öтка лыда эмакывьясөн. Велөдны уна лыда эмакывьясын чорыд согласнөй бөрын *-яс* водзын гижны *торйөдан ь* да

небыд согласной бӱрын -яс водзын гижны *торйӱдан ь*. Велӱдны колана ногӱн вуджӱдны визьысь визьӱ торйӱдан ь да ь паса кывьяс.

Велӱдны морт нимьясын, овьясын да вичьясын гижны ыджыд пас. Тӱдмӱдны челядьӱс коми прӱзвищеясӱн. Ышӱдны челядьӱс тӱдмавны сиктса йӱзлысь прӱзвищеясӱ, туявны йӱзкостса ним-вич артманногӱс, дасьтыны проектнӱй удж да дорйыны сӱйӱс ӱртьяс водзын.

Велӱдны пемӱс, кар, сикт, грезд, ю нимьяс гижны ыджыд шыпасянь. Ышӱдны челядьӱс мусерпас серти тӱдмавны Коми республикаса кар, сикт, ю нимьяс, орчӱдны роч да коми нимьяс, туявны чужан сикт (грезд) ним, дасьтыны проектнӱй удж да петкӱдлыны классын.

Тӱдмӱдны кадакыв понятиеӱн кыз действие петкӱдлысь нимӱн. Велӱдны *мый керны? мый вӱчны? мый керӱ? мый керӱны? мый керас? мый керасны? мый керис?* юалӱмьяс серти корсьны сӱрникузяысь кадакывьяссӱ.

Тӱдмӱдны кывбердӱн кыз признак петкӱдлысь нимӱн. Велӱдны *кутшӱм?* юалӱм серти адзыны сӱрникузяысь кывбердьяссӱ. Петкӱдлыны кывбердлысь сӱрниын коланлунсӱ. Велӱдны уна боксянь серпасавны предмет да индыны признакьяс: рӱм, ыжда, судта, пасьта, мыйысь вӱчӱма да мукӱд.

Тӱдмӱдны кывбӱрӱн да сылӱн коланлунӱн: сулалӱ предмет ним бӱрын да гижсӱ торйӱн. Велӱдны кужӱмӱн пыртны сӱрниӱ кывбӱрьяс, гижигӱн предмет нимкӱд гижны торйӱн: *пу вылын, шор дорын*. Сӱрникузяяс лӱсьӱдигӱн велӱдны йитны кывьяссӱ ӱта-мӱдыскӱд кывбӱрьяс отсӱгӱн.

5. Кывлӱн тӱчас да кыв гижанног

Тӱдмӱдны ӱтвужья кывьясӱн, велӱдны вайӱдны ӱти кыввужйысь некымын ӱтвужья кыв, ӱшыбкатӱг гижны найӱс, гӱгӱрвоӱны налысь ӱткодьлунсӱ да торьялӱмсӱ. Велӱдны ӱтвужья кывьяс отсӱгӱн гӱгӱрвоӱдны кывьяслысь вежӱртассӱ.

Төдмөдны кыввужйөн кызз кывлөн медшөр юкөнөн. Велөдны аддзыны кывйысь кыввуж: орччөдны өтвужъя кывъяссө вежөртас да тэчасног серти, корсьны өткодь юкөнсө да пасйыны сійөс.

Водзө сөвмөдны челядьлысь кывворсө өтвужъя кывъясөн, велөдны кужөмөн пыртны найөс сёрниө.

6. Кыв, сылөн вежөртас да кыввор озырмөдөм.

Ышөдны челядьөс вөдитчыны сёрниын эмакывйөн, кадакывйөн, кывбердөн да кывбөрөн.

Төдмөдны паныд да матын вежөртаса кывъясөн, велөдны кужөмөн вөдитчыны наён сёрниын.

Водзө сөвмөдны челядьлысь кывворсө вотөс, пу,тшак,турун-дзоридз, лэбач, вөрса да гортса пемөс, чери, гут-гаг, паськөм нимъясөн.

Төдмөдны челядьөс важся сёянөн (ид пызя рок, азя шыд, льөм ляз); важся көм-пасьөн (көті), эмбурөн (самөвар, утюг, укват). Велөдны гөгөрвоөдөмөн пыртны сёрниө налысь нимъяссө.

Велөдны челядьөс гөгөрвоөдны кывлысь вежөртассө да кужөмөн вөдитчыны кывкудьясөн, уна вежөртаса кывъясөн лөсьөдны сёрникузяс да стөчмөдны налысь вежөртассө. Велөдны гөгөрвоөдөм пыртны сёрниө зумыд кывтэчасьяс.

Велөдны өтвывны предмет нимьяс да сетны налы өти ним (кынь, сан, вурд, мой – тайө вөрса пемөс); орччөдны предметьяс да индыны лөсвятөмсө (байдөг, дозмөр,тар – тайө пөтка, а курөг – гортса лэбач), орччөдны предметьяс да юкны найөс кык пельө (град выв пуктас да вөрса вотөс, гут-гаг да чери).

Велөдны пыртны сёрниө серпаса (изобразительной) да вуджөдан вежөртаса кывьяс, төдчөны налысь мичлунсө, стөчлунсө да коланлунсө, ышөдны челядьөс пыртны найөс сёрниө.

Водзё велөдны корсьны мөвп стөча висьталом могысь колана кывъяс да кывтэчасъяс.

Йитöда сёрни сөвмөдөм

Изложение.

Велөдны нейджыд текст серти водзвыв либө өтвыв лөсьөдөм план серти да велөдысь отсөгөн гижны изложение. Төдмөдны челядьöс изложение динө корөмъясөн, велөдны быд юкөн гижны выль визьсянь.

Велөдны сетөм юрним серти, юалөмъяс отсөгөн лөсьөдны нейджыд текст, а сэсся гижөмөн вочавидзны, сетөм план да отсөг кывъяс серти сьöрсөн-бöрсөн висьтавны лоөмтор йылысь да гижны нейджыд подробнöй изложение.

Велөдны текст помас либө шöрас содтыны некымын сёрникузя да гижны творчествоа нейджыд изложение.

Изложение текстлөн ыждаыс первой во джынйын 30 кыв, мөдын – 35-40 кыв.

Сочинение

Сөвмөдны челядьлысь индөм тема (юрним) вылө да велөдысьөн сетөм либө өтув лөсьөдөм план серти сочинение гижны кужөмлун. Төдмөдны сочинение динө корөмъясөн. Велөдны висьтавны да гижны дженьыда, стөча, тэрмасьтөг да гөгөрвоана сөмын сы йылысь, мый бура төдан. Велөдны кужөмөн йитлыны öта-мөдыскөд сёрникузяяс да текст юкөнъяс.

Водзё велөдны лөсьөдны сетөм серпас либө некымын серпас да отсөг кывъяс серти нейджыд висьт да гижны. Велөдны лөсьөдны да гижны 4-5 сёрникузяа текст-юөртөм коми кыв да мукөд урокъяс дырйи челядьөн вöчөм уджъяс йылысь, олөмын да велөдчөмын төдчана лоөмтор да ворсөм йылысь. Ышөдны челядьöс петкөдлыны ас гижөдас висьталанторйыслысь шөр мөвпсө.

Велөдны օтведайтны да казавны вօр-валысь мичлунсօ волօн быд кадколастօ, экскурсия дырйи аддзылօмтор йылысь лօсьօдны текст-серпас, ас кежысь наблюдайтօм йылысь кывйօн серпасавны да гижны некымын сёрникузя, кывйօн серпасавны гортса пемօсьясօс (пон-понпи, кань-каньпи) да дасьтыны серпаса нейджыд гижօд.

Велөдны сетօм серпас серти сьօрсьօн-бօрсьօн висьтавыны сэнi петкօдлօмтор йылысь да дасьтыны текст-серпас, серпасалысьлысь видзօдлассօ да мօвпсօ, сьօлօмкылօмьяссօ да ловрусօ петкօдлօм могысь бօрйыны колана кывьяс да кывтэчасьяс.

Велөдны дасьтыны серпасьяс серти нюмсера (серамбана) нейджыд текст да висьтавыны ёртьяс водзын.

Велөдны дасьтыны пемօсьяс йылысь мойд: чукօрьясօн лօсьօдны пемօсьяс йылысь мойд, мойд сертиыс дасьтыны небօг, небօгсօ мичаа серпасавны. Уджсօ вօчօм бօрын мойдсօ колана ногօн мойдны, уджсօ петкօдлыны-дорйыны классын.

Тօдмօдны пудьясянкыв аслыпօлօслунօн, сетօм тема, заводитчօм да пом серти дасьтыны нюмсера пудьясянкыв.

Тօдмօдны нօдкывлօн аслыспօлօслунօн, дасьтыны проектнօй удж да дорйыны сійօс.

Велөдны лօсьօдны сетօм рифмуйтчысь кывьяс отсօгօн нейджыд кывбур.

Велөдны сетօм тема серти лօсьօдны текст-мօвпалօм, *сы вօсна мый* да *сы понда мый* кывьясօн кужмօн йитны текстас сёрникузяссօ.

Тօдмօдны письмօ коланлунօн да аслыпօлօслунօн, велөдны колана ногօн гижны юօртана письмօ классын лօмтор, велօдчօм да олօм йылысь пօч-пօльлы, мам-батылы да ёртлы.

Велөдны видлавны изложениеын, сочинениеын да мукөд творческөй уджъасын паныдасьлысь тырмытөмторъяс да бырөдны найөс. Велөдны аддзыны гижөм уджъасын велөдөм правилөяс вылө öшыбкаяс да бурмөдны творчества уджсө, вежны гижөм текстын (сёрниын) паныдасьлысь öти и сийö жö кывъяссö лөсяланаясөн, пыртны сёрниö медся лөсялана кывъяс.

Этш төдана сёрниö велөдөм. Водзö велөдны челядьöс вежавидзөмөн сёрнитны ёртъяскөд, велөдыськөд, верстыö йөзкөд, пыртны колана кывъяс кутшөмкө могөн шыөдчигөн, төдмасигөн, янсөдчигөн, аттьöалигөн, төдса либö төдтөм мортöс чолөмалигөн.

Велөдны чолөмавны нимлунөн да праздникөн.

Велөдны колана ногөн сёрнитны телефон пыр.

Велөдны письмө гижигөн пыртны вежавидзана кывъяс.

Водзö сөвмөдны морта-морта сёрни, кужны кывзыны сийöс, кодкөд сёрнитан. Сёрнитны этш төдөмөн, гөлөсөн сёрниын колана мөвпъяс төдчөдөмөн, шуанногөн төдчанасө петкөдлөмөн.

Велөдны видлавны этш боксянь сёрни да донъявны сийöс: шыөдчөм, өд, вежавидзөм, колана кыв гөлөсөн төдчөдөм, гөлөс вежлалөм, сёрникузя шөрын да помын сувтышглөм, шуанног, мичлун.

Велөдны пыртны сёрниö вежавидзана кывъяс да бурсиөмъяс:

Видза олан! Видза оланнды! Чолөм! Бур асыв! Бур лун! Бур рыт!

Аддзысьлытөдз! Став бурсө! Быд бурсө! Видза коляннды! Бур туй! Водзö волы (волöй)!

Аттьö! Ыджыл аттьö! Сьöлөмсянь аттьöала!

Чолөмала Чужан лунөн! Выль воөн! Ань лунөн!

Сиа тэныд (Тиянлы) став бурсө!

Сиа Тiяны Кузь нэм да бур шуд!

Мичаа гижны велөдөм.

Водзö сөвмөдны челядьлысь гижан кужанлуньяс.

Велөдны гижны өти визя тетрадьö ичөт да ыджыд шыпасьяс петкөдлөм серти мичаа, өткодь кост кольөмөн, өтмоза, өтсудта, колана пөкатөн да медводдза класс серти неуна тэрыбджыка.

Велөдны гижны кывтэчасьяс да сёрникузяяс шыпасьяссö бура өтлаөдөмөн да пасьта костьяс колялөмөн. Велөдны колана ногөн йитлыны сувтлытөг шыпасьяс: об,од, до, во, ем, ум, ил, ол, ое, вл, се, ся да мукөд.

Водзö велөдны гижигөн колана ног пукавны, кужөмөн кутны тетрадь да ручка.

Ышөдны челядьöс казавны гижансер боксянь уджьясас тырмытөмторьяс да бырөдны найöс.

3 класс (68 ч.)

1. Текст. Сёрни.

Водзö сөвмөдны челядьлысь текст йылысь төдөмлунсö: тема, шөр мөвп, юрним, тэчас, өтсөг кывьяс, текстын сёрникузяяслөн өта-мөдыскөд йитчөм, текст юкөньяслөн йитчөм.

Водзö сөвмөдны текст дасьтан кужөмлуньяс: кужны юрнимавны текст да бөрйыны юрнимьяс пиысь медлөсяланасö; юрним да опорной кывьяс серти лөсьөдны текст, текстысь аддзыны опорной кывьяс, йитны өта-мөдыскөд сёрникузяяс да текст юкөньяс да мукөд. Водзö сөвмөдны текст серти план дасьтан кужөмлуньяс, велөдны план серти дасьтыны текст.

Вынсьөдны текстлөн тэчас йылысь тӧдӧмлун да кужӧмлун, текст вылын уджалігӧн велӧдны содтыны тырмытӧм юкӧн: заводитчӧм, шӧр юкӧн либӧ пом. Велӧдны дасьтыны текст иннас дзугӧм юкӧнъясысь да сёрникузясысь, мынтӧдчыны сетӧм текстын лӧсявтӧм сёрникузясысь, бӧрйыны сетӧм сёрникузясысь тема серти сӧмын лӧсяланасӧ.

Стӧчмӧдны да паськӧдны тӧдӧмлунсӧ текст сикасьяс йылысь: текст-юӧртӧм (висьталӧм), текст-серпас, текст-мӧвпалӧм. Велӧдны юалӧм вылӧ паськыда вочавидзӧмӧн дасьтыны мӧвпалана текст. Велӧдны колана ногӧн дасьтыны орччӧдӧмӧн серпасалӧм да гижны неыджыд текст-серпас.

Тӧдмӧдны текстлөн мукӧд сикасӧн (художествоа гижӧд, йӧзкостса сёрни, делӧвӧй гижӧд, наука гижӧд), аддзыны налысь ӧткодьлунсӧ да торъялӧмсӧ. Велӧдны казавны стиль боксянь текстын лӧсявтӧмторьяс. Художествоа гижӧдьяс видлалігӧн петкӧдлыны мичкывъяслысь коланлунсӧ да велӧдны вӧдитчыны наӧн текст-описание лӧсьӧдігӧн.

Велӧдны дженьдӧдны да паськӧдны текстьяс.

Велӧдны вуджӧдны рочысь комиӧ 4-5 сёрникузяа висьт.

2. Сёрникузя да пунктуация пасьяс

Вынсьӧдны да паськӧдны сёрникузя йылысь тӧдӧмлун. Ышӧдны челядьӧс лӧсьӧдны велӧдӧм темаяс серти уна сикас сёрникузя.

Водзӧ велӧдны аддзыны сёрникузясысь сюрӧса юкӧдьяс, тӧдмӧдны содтана юкӧдьясӧн. Велӧдны колана ногӧн юалӧмьяс ӧтсӧгӧн йитлыны сёрникузяын ӧта-мӧдыскӧд кывьяссӧ да петкӧдлыны схемаӧн, текст лӧсьӧдігӧн йитны ӧта-мӧдыскӧд кык сёрникузя.

Вынсьӧдны кывтэчас йылысь тӧдӧмлун, велӧдны юалӧмьяс серти торйӧдны кывтэчасьяс, аддзыны кывтэчасысь сюрӧса да йитчан кыв.

Велөдны дженьөдны кузь сёрникузя, юалөмьяс отсөгөн паськөдны дженьыд сёрникузя.

Водзө велөдны лөсьөдны висьталан мог да шуанног серти уна сикас сёрникузя. Велөдны торйөдны паськыд да паськөдтөм сёрникузяяс.

Велөдны веськөдны инсө дзугөм кивьяса сёрникузяяс да инсө дзугөм сёрникузяяса текст, гижигөн сёрникузя помө пуктыны колана пасьяс.

Велөдны синтаксис боксянь видлавны сёрникузя: мог серти (юөртана, юалана, чуксалана), шуанног серти (горөдана да абу горөдана), сюрөса юкөдьяс (подувпас да юөрпас), содтана юкөдьяс, сёрникузя помын пасьяс. Велөдны адзыны содтана юкөдьяссө юалөмьяс отсөгөн, сёрникузяын кивьяс костысь йитөдьяссө петкөдлыны схемаөн.

Водзө велөдны колана ногөн лыддыны сёрникузяяс, шуны юөртана, горөдана, чуксалана, юалана, эскөдана сёрникузяяс, сёрнитигөн вежлавны сёрни өдсө, төдчөдны колана кивьяс да вөчавны костьяс, төдчөдны гөлөсөн шыөдчөм петкөдлысь кывсө.

3. Шыкуд (фонетика), шыпаскуд (графика), шуанног (орфоэпия) да гижанног (орфография)

Водзө бурмөдны мича да стөч шуаланног, коми нога шуан этш. Велөдны сюся кывзыны өта-мөдөс да донъяны сёрнилысь юргөмсө.

Вынсьөдны шы да шыпас, гласнөй да согласнөй йылысь төдөмлун, найөс торйөдны кужөм. Велөдны торйөдны параа да паратөм гора да гортөм, параа да паратөм чорыд да небыд согласнөй шыяс.

Вынсьөдны согласнөйяс шыяс йылысь төдөмлун: гора да гортөм, параа да паратөм; чорыд да небыд, параа да паратөм, велөдны казавны согласнөйяслысь торьялөмсө да өткодьлунсө.

Вынсьөдны слог йылысь төдөмлун, водзө велөдны төдмавны слог лыдсө гласнөй серти да вуджөдны кивьяссө өти визысь мөдө слогьясөн. Велөдны кывбурьясын рифмуйтны өткодя юргысь слогьяс.

Велөдны гижигөн пасйыны кык *дз*-а кыв куим шыпасөн (*кыддза*), гижны орчча кык өткодь согласнөя кывъяс да кык шыпасөн пасйыны өти шы (*поводдя, мыссис*), колана ногөн гижны орчча кык торъялана небыд согласнөя кывъяс (*додьсьыс, разьсис*), вуджөдны найөс өти визьысь мөд визьө (.

Вынсьөдны параа чорыд *д,з,л,н,с,т* бөрын *і* да став мукөд согласнөй бөрын *и* гижанног. Велөдны правилөяс вылө мыджсьөмөн гөгөрвоөдны кывъяслысь гижанногсө.

Велөдны пасйыны шыяслысь небыдлунсө *е, ё, ю, я, и* шыпасьясөн, гижигөн вөдитчыны *е – э и – і* шыпасьясөн.

Вынсьөдны төдөмлунсө торйөдан *ь* да *ъ* пасьяса кывъяс гижанног йылысь, велөдны вуджөдны найөс өти визьысь мөдө.

4. Кывлөн тэчас да кыв гижанног

Водзө сөвмөдны челядылысь төдөмлунсө өтвужъя кывъяс да кыввуж йылысь. Велөдны торйөдны өтвужъя кывъяс да кыв формаяс, адзыны сетөм кывъяс пөвстысь өтвужъя кывъяс.

Вынсьөдны кыввуж да өтвужъя кывъяс йылысь төдөмлун. Велөдны адзыны кывъяс пөвстысь өтвужъя кывъяс да гөгөрвоөдны найөс. Төдмөдны кывдінөн.

Төдмөдны кыв вежлалан да артмөдан суффиксьясөн, гөгөрвоөдны кыв артмөдан суффиксьяслысь вежөртассө. Велөдны артмөдны суффиксьясөн кывъяс да гөгөрвоөдны налысь вежөртассө. Велөдны сетөм схема серти вайөдны колана тэчаса кывъяс, видлавны тэчас серти кывъяс да пасйыны колана пасөн.

5. Кывсикасьяс да кыв гижанног

Эмакыв

Вынсьөдны челядьлысь эмакыв йылысь төдөмлун: ловья да ловтөм эмакыв; өтка да уна лыда эмакывъяс. Велөдны индины эмакывлысь грамматика признакъяс, торйөдны эмакыв мукөд кывсикасысь, водзö паськөдны предмет петкөдлысь кывъяслысь кыв вежөртассö.

Төдмөдны вежлөг нимъясөн, вежөртасъясөн да юалөмъясөн. Велөдны юалөмъяс серти төдмавны вежлөг. Вынсьөдны эмакыв вежлөг фоомаясөн вөдитчыны кужөмлун.

Төдмөдны лыд да вежлөг петкөдлысь суффиксьясөн: уна лыда (-яс, -ян), вежлөгалан (-лөн,-лысь, -лы, -өн да мукөд). Велөдны öшыбкатөг гижны вежлөг петкөдлысь суффиксьяс.

Төдмөдны челядьöс рочысь пырөм эмакывъяс гижанногөн: кыв помын ь оз гижсьы (багатыр, январ), кык кывйысь артмөм öтлаын гижсьысь тэчаса эмакывъясөн (синкым, турипув), кык кывйысь артмөм визь пыр гижсьысь тэчаса эмакывъясөн (*вөр-ва*).

Төдмөдны эмакыв артмөдан суффиксьясөн, велөдны артмөдны эмакыв кадакывйысь (сөйны–сөян, велөдны–велөдысь, гижны – гижөд, вотны – вотöс, пуктыны – пуктас), эмакывйысь (ошпи, няньтор).

Водзö вынсьөдны аснимъясын ыджыд шыпас гижөм орфограмма: Эжва ю, Абъячой сикт, Инта кар, Визябөж грезд да мукөд. Велөдны туявны чужан сикт-грезд, ю, шор,ты нимъяс да дасьтыны небөг.

Кадакыв

Вынсьөдны челядьлысь кадакыв йылысь төдөмлун: вежөртас да юалөмъяс. Төдмөдны кадакывлөн лыд да кад серти вежласьөмөн, налөн вежөртасъясөн, кыв вежлалан суффиксьясөн.

Төдмөдны кадакывлөн кывпод понятиеон, велөдны юалом серти аддзыны кывподсө текстсы. Велөдны аддзыны *-ны (-ыны)* кывпод суффикс.

Төдмөдны кадакыв гижанногөн: орччөн сулалысь кык өткодь небыд согласнөя кывъяс (*лыддьө, лыддис*), орччөн сулалысь кык торъя небыд согласнөя кывъяс (*разьсьөма, разьсис*).

Кывберд

Вынсөдны кывберд да сылөн вежөртас йылысь төдөмлун. Водзө велөдны вөдитчыны сёрниын кывбердьясөн, серпаса гижөдьяс видлалігөн гөгөрвоөдны: кывбердьяс мөвпсө стөчмөдөны да коми сёрнисө мичмөдөны.

Велөдны төдчөдны кывбердлысь вежөртассө: петкөдлө рөм, ыжда, качество, көр, кад, мортлөн сям серти признакьяс; эмакывсянь кывберд дорө сувтөдны юалөм.

Велөдны артмөдны суффиксяс отсөгөн кывбердьяс (*руд-ов, сикт-са, шуд-а, кымөр-төм*), гөгөрвоөдны паныд вежөртаса кывьяслысь суффиксяс отсөгөн артмөмсө да вежөртассө (*вына – вынтөм, биа-битөм*).

Төдмөдны челядьөс рөм петкөдлысь өтлаын гижсьысь тэчаса кывбердьяс гижөмөн: *кельыдлөз, немьдгөрд*.

Ышөдны челядьөс орччөдны кывбердсө роч прилагательнөйкөд, казавны коми кывбердыслысь вежласьтөмлунсө.

Нимвежтас

Төдмөдны морта нимвежтасьясөн (*ме, ми, тэ, ті, сійө, найө*), гөгөрвоөдны налысь вежөртассө: сёрникузяын найө вежөны эмакывьяс.

Төдмөдны нимвежтасьяслысь кывбөрьяскөд торйөн гижанногөн: *ме дорын, на вөсна*.

Велөдны вөдитчыны сёрниын морта нимвежтасьясөн, вежны өти и сійө жө эмакывсө нимвежасөн.

6. Кыв, сылөн вежөртас да кыввор озырмөдөм

Озырмөдны велөдчысыяслысь кывворсө сёян-юан, турун-дзоридз, видз-му овмөс, көм-паськөм, чери, гут-гаг нимьясөн. Велөдны аддзыны предметьяслысь өткодьлунсө да сы серти өтувтны найөс (агас, гөр, кокан, зыр – уджалан көлуй); орчөдөмөн казавны предмет, признак да действие петкөдлысь кывьяслысь торьялөмсө (*лөз, виж, руд* – рөм петкөдлысь кывьяс, а *зиль* кыв петкөдлө мортлысь сямсө); корсьны предмет ним дорө лөсялана признак да действие.

Төдмөдны челядьөс өти да уна вежөртаса кывьясөн, велөдны пыртны найөс сёрниө. Ышөдны челядьөс төдмавны вежөртассө уна вежөртаса кывлысь кывкуд серти.

Төдмөдны челядьөс паныд вежөртаса кывьясөн (антонимьяс: *зиль-дыш*) да матын вежөртаса кывьясөн (синонимьяс: *вын, эбөс, ёнлун, эти*), петкөдлыны налысь сёрниын төдчанлунсө. Велөдны челядьөс вөдитчыны кывкудьясөн, пыртны сёрниө матын да паныд вежөртаса кывьяссө.

Төдмөдны өткодя юргысь, но вежөртас боксяныыс торьялана кывьясөн – омонимьясөн (*көса* - кыөм юрси, *көса* – лыа бөж), велөдны колана ногөн пыртны найөс сёрниө.

Төдмөдны зумыд кывтэчасьясөн, ышөдны найөс пыртны сёрниө.

Вочасөн пыртны челядь сёрниө веськыд да вуджөдан вежөртаса кывьяс, уна вежөртаса кывьяс, омонимьяс, зумыд кывтэчасьяс да орчөдөмьяс.

Йитөда сёрни сөвмөдөм

Водзө бурмөдны челядьлысь морта-морт сёрни (диалог), кужны ас кежысь юавны лоөмтор, аддзылөмтор да лыддьөмтор йылысь, кужөмөн вочавидзны юалөм вылө да стөчмөдны мөвпсө.

Ышодны челядьос лөсьөдны нейджыд висьтъяс да мойдъяс ас кежысь да велодысьон сетом тема серти.

Велодны челядьос донъявны ёртлысь висьталомсө, петкөдлыны висьталантор дінас ассыныс видзөдлассө.

Предметъяс да ывлавывса петкөдчөмъяс серпасалом.

Изложение

Водзө велодны гижны подробной, дженьдөдөмон, творчества да текст юкөнъяс бөрйөмон изложение, гижигон текст юкөнъяссө петкөдлыны выль визьсянь.

Велодны ас кывйон висьтавны сетом текст серти да гөгөрвоодны висьтыслысь сюрөссө, челядькөд өтвыв лөсьөдны план да гижны подробной изложение. Мөд во джынйын велодны ас кежысь лөсьөдны план да сы серти гижны изложение.

Велодны лөсьөдны кывзөм да ас кежын лыддьөм текст дорө план, план вылө мыджсьөмон дженьдөдны текстсө да гижны изложение.

Велодны план серти сьорсьон-бөрсьон гижөмон висьтавны лоомтор йылысь да содтыны текстлысь помсө.

Изложение текстлөн өти во джынйын ыждаыс 50-60 кыв, мөдын – 60-70 кыв.

Сочинение

Водзө бурмөдны челядьлысь ас гижөд дасытыны кужөмлун.

Велодны висьтавны олөмын лоомтор йылысь, тема да план серти гижны текст-ноөртөм.

Велодны лөсьөдны небөгын сетом сюжета серпасъяс серти висьт да гижны сочинение.

Водзё велөдны дасьтыны да гижны серпасалөм да мөвпалөм пыртөмөн юөртана текст,

Вынсөдны текст-серпас дасьтан кужөмлун. Велөдны челядьөс корсьны да чукөртны сетөм тема серти колана материал, бөрйыны стөч мичкывъяс, наблюдайтны волөн быд кадө вөр-валысь мичлунсө, вежсьөмсө да вөчны колана пасйөдъяс. Велөдны дасьтыны текст-серпас ывлавыв өтьведайтөм серти.

Велөдны лөсьөдны коми кыв урокъяс вылын велөдөм темаяс вылө мыджсьөмөн текст-мөвпалөм да наука гижөд (Кор сёрникузя помын колө пуктыны горөдан пас? Мыйла колө велөдны нимвежтас?), правилөөн подулалөмөн висьтавны кыв гижанног йылысь да гөгөвоөдны орфограммасө (Мыйла *пемыдгөрд* кыв гижсьө отлаын?). Велөдны висьтавны ас кывйөн мукөд урокъяс вылын велөдантор йылысь.

Төдмөдны челядьөс уна сикас текстъясөн, велөдны лөсьөдны: висьт, шемөсмөдана лоөмтор (аддзылөмтор) да пемөсьяс йылысь мойд, кывбур; морта-морт сёрни сяма текст. Водзё велөдны дасьтыны мог серти разнөй жанра текстъяс: чолөмалөм да бурсиөм, аттьөалөм, юөртөм, письмө да адрес гижөм, корөм, юалөм, шыөдчөм, мыйкө вөчны велөдөм (инструкция), өлөдөм (запрет), вөзйөм. Петкөдлыны уна жанра текстъяслысь морт олөмын төдчанлунсө да коланлунсө.

Велөдны дасьтыны школаын либө классын гажөдчөм вылө мам-батьлы, пөль-пөчлы корана текст, нимлун вылө ёртөс корөм могысь текст-корөм.

Водзё велөдны кужөмөн чолөмавны кодөскө да лөсьөдны чолөмалан текст.

Велөдны лөсьөдны лыддысян уроккөд йитөдын шөр геройөс донъялан гижөд.

Ышөдны челядьөс видлавны ас гижөм текстъяс да бырөдны лөсьөдөм гижөдъясысь сёрни боксянь тырмытөмторьяссө.

Этш тōдана сёрниō велōдōм

Водзō вōдитчыны сёрниын вежавидзана кывъясōн.

Водзō велōдны челядьōс вежавидзōмōн чолōмасьны, янсōдчыны, прōща корны. Вōдитчыны морта-морта сёрниын вежавидзана кывъясōн.

Велōдны этш тōдана кывъясōн корны ёртōс либō мукōд мортōс мыйкō вōчны.

Велōдны дасьтыны чолōмалана гижōд, бōрйыны мортлы лōсялана бурсиōмъяс, велōдны чолōмавны мам-батьōс, пōль-пōчōс, ёртōс, велōдысьōс.

Мичаа гижны велōдōм

Водзō бурмōдны челядьлысь колана ног гижан кужōмлун, коми кыв урок вылын нуōдны мичаа гижны велōдан уджъяс (10-15 минута чōж).

Челядьлысь гижан о̀д содтōм могысь водзō нуōдны уна сикас гижан удж, велōдны колана ногōн йитлыны кывйын шыпасъяссō. Велōдны казавны тетрадьō да дōска вылō гижигōн тырмытōмторъяссō да гōгөрвоōдны найōс, индыны налысь помкасō.

Водзō велōдны гижны кывъяс, сёрникузяяс да текст печатнōй шыпаса гижōд вылō видзōдōмōн, гижансер боксянь колана ногōн, мичаа гижны кылōм серти уна сикас диктант.

4 класс (68 ч.)

Уджтасō пырōны татшōм юкōнувъяс:

- кыв понятиесōн тōдмōдан система: фонетика (коми гижōд кывлōн шыкуд) да орфоэпия (шуансям), графика (шыпаскуд), кывтэчас (морфемика)

да кыв артмём, морфология да синтаксис, кыввор (лексика) да фразеология; понятиеясён тёдмёдан система,

- орфография (кывъяс гижанног) да пунктуация;
- сёрни сөвмөдём.

Челядь тёдмасьёны коми гижөд кыв нормаясён, фонетикаысь медшөр юөръясён, шыясён да на артманногён, некымын кывсикасён да налён торъялём петкөдчёмён, сёрникузя сикасьясён да на тэчасён, пунктуация правилёясён, кывъяс гижанногён да орфограмма сикасьясён

Уджтасыс артмёма вит ыджыд юкёнысь: «Сёрни. Текст», «Сёрникузя», «Шы да шыпас», «Кывсикасьяс», «Кывтэчас да кыв артмём». Кывлысь вежөртасё гөгөвоөдём да кыввор озырмөдём вылын уджыс нуөдсьё быд урок вылын. Велөдан темаяссё сетёма сёрсьён-бёрсьён, колана артын (систематичность да концентризм принцип серти). Кыв материалсё сетёма өта-мөд вылас подулалёмён да топыд йитёдын. Юкөнъяссё да темаяссё топыд йитёдын велөдөмыс сетё велөдчысьялы позянлун гөгөрвоны чужан кывйыслысь системасё.

Велөдём могысь вөзйёма татшём темаяс: «Матын вежөртаса кывъяс», «Паныд вежөртаса кывъяс», «Кыв вежөртас», «Вуджөдан вежөртаса кывъяс», «Серпасалан кывъяс», «Өткодя юргысь кывъяс», «Зумыд кывтэчасъяс».

Кывсикас велөдан материалсё сетёма сёрсьён-бёрсьён, өта-мөд вылас мыджсьёмён. Челядь тёдмасьёны татшём кывсикасьясён: эмакыв, кадакыв, кывберд, кывбөр, нимвежтас; велөдчёны торйөдны найос өта-мөдсьыс. «Сёрникузя» тема велөдигён тёдмасьёны кывйитөдъясён.

«Кывлөн тэчас» темакөд йитёдын челядь тёдмасьёны өтвужъя кывъясён, кыв артмөдан да кыв вежлалан суффиксьясён. Тайё кужөмлуныс отсалас гөгөрвоөдны кывъяслысь вежөртассё, кывсикасьяс костын йитчөмсё, налысь артманногсё да вежласьёмсё, кывъяслысь гижанногсё.

Тодчанаон лоо «Сёрникузя» тема. Нельод классын челядь тодмасьоны отсяма юкодьяса сёрникузясөн, велодчоны корсьны да лосьодны тодчанлун да юалом серти отсяма юкодьясөн кывйитодон да кывйитодьястог сёрникузяс, гижигон отсяма юкодьяссө торйодны чутикон. Во помас челядь тодмасьоны сложной сёрникузясөн, велодчоны торйодны протой сёрникузя сложнойысь.

Чужан кыв велодигон нуодсьо уна сикас удж сы могысь, медым совмодны челядьлысь мывкылдунсө, вежорсө да сюсьлунсө. Коми кыв урокьяс вылын небогысь уджьяс вочигон челядь велодчоны туявны фонетикаын да грамматикаын уна сикас петкодчомсө, гогорвоодоны кывьяслысь гижанногсө да подулалоны правилоясөн. Кывлысь гижанног да орфография правилоясөн тодмасигон челядьлон совмоны удж сикасьяс вочан кужомлуньяс.

Велодчысьяс вочасон тодмасьоны небогын сетом рубрика-пасьясөн, гогорвоодоны быд уджлысь могсө да коланлунсө. Вочасон челядьлон совмо велодчыны кужомлуныс: велалоны пуктыны ас водзас колана велодчан могьяс да гогорвоны налысь коланлунсө, вочны (планируйтны) да донъявны ас вочом уджсө, быд удж вочны съолөмсянь да венны паныдасьлысь съокылдуньяс.

Ония кадө школа водзын шор могыс – совмодны челядьлысь чужан кывйон сёрниын водитчан позянлун йылысь тодомлун (коммуникативной компетенция). Тайо могсө олөмө портөм могысь уджатасө пыртөма «Сёрни совмөдом» юкон.

«Шы да шыпас», «Кывсикас», «Кывлон тэчас», «Сёрникузя» темаяс оти йитодын велодигон челядь гогорвоодоны абстрактной грамматика понятиеяс. Понятиеяссө, кыв да сёрникузя артманногсө, орфография правилояссө пыдисянджык гогорвоны отсалоны уна сикас схемаяс-модельяс, таблицаяс, отсаян пасьяс. Воысь воо челядь велалоны пыртны сёрнио грамматика терминьяс, водитчоны наон коланаинын. Тадзи совмо

велӧдчысьяслӧн коми кыв система йылысь тӧдӧмлун (языкӧвӧй компетенция).

«Сӧрни. Текст» юкӧн сетӧ ыджыд позянлун мукӧд темаяс велӧдӱгӧн сӧвмӧдны челядьлысь йитӧда сӧрни. Текст серти уджъяс отсалӧны ас кежысь дасьтыны уна сикас гижӧд (текст-юӧртӧм, текст-серпас, текст-мӧвпалӧм), колана ногӧн йитлыны текстын сӧрникузяяс.

Грамматика темаяс велӧдӱгӧн челядьлӧн вочасӧн содӧ текст йылысь тӧдӧмлуныс: гижӧда да гижтӧм сӧрни, ӧтка да морта-морта сӧрни, художествоа да наука гижӧд, тема, шӧр мӧвп, юрним, тэчас да мукӧд. Текст признакъясӧн челядь мӧдасны вӧдитчыны коми кыв да лыддысян урокъяс вылын сӧрни сӧвмӧдан уджъяс котыртігӧн.

Роч кывйӧ велӧдӧмкӧд ӧтвыв мунӧ удж велӧдчысьяслысь гижӧмсӧ бурмӧдӧм могысь.

Коми кыв урокъяс мунӧны челядьӧс сӧвмӧдан-велӧдан уна сикас методӧн. Урокыс нуӧдсьӧ сідзи, медым уджъяс вӧчӧм бӧрын челядь асьныс босьтісны выль тӧдӧмлун. Челядь велӧдыськӧд ӧтув сувтӧдӧны уджалан могъяс, формулируйӧны уроклысь тема, корсьӧны проблемысь петан туйяс, велӧдчӧны донъявны ас вӧчӧм удж.

Коми кыв велӧдӱгӧн пуктам мог: велӧдны ӧтув, котырӧн да параӧн (ӧрта-ӧрткӧд) уджавны, котырӧн вӧчны таорчествоа уджъяс (сы лыдын ичӧтик проекта уджъяс). Котыра уджыс сӧвмӧдӧ челядьлысь ӧта-мӧдыскӧд сӧгласӧн уджалӧм, ӧти кывйӧ воӧдчӧм, ӧртлысь мӧвпалӧмсӧ пыдди пуктӧм да сылысь уджсӧ донъялӧм, ӧтув удж серти кывкӧртӧдавны кужӧм.

Урок вылын вичмӧдсьӧ кад асшӧр уджлы. Ас кежысь уджъяс позьӧ вӧзйыны и «Коми кыв» небӧгысь, и «Дидактической материал» пособиесы.

Асшӧр уджъяс котыртігӧн велӧдам челядьӧс колана ногӧн вӧдитчыны индӧдъясӧн да корӧмъясӧн. «Коми кыв» велӧдчан небӧгъясын рубрикаяс отсӧгӧн кужны гӧгӧрвоӧдны удж сикассӧ, удж вӧчан могсӧ да ас кежысь вӧчны уджъяссӧ. Небӧг помын сетӧм индӧдъяс серти уджъясыс

сетöны позянлун сьöрсöн-бöрсöн да мöвпалöмөн вöчны грамматикаысь быд удж.

Грамматика темаяс велöдiгөн мöдпöвсталам велöдöмторсö, вильнас тöдмасигөн косавлам тöдса тема дорö да мыджсям сы вылö.

Ичöт классьясын нуöдсьöны велöдана да челядьлысь тöдöмлунсö прöверитан уджьяс: видзöдöмөн гижöм, кылана диктант, видзöдана диктант, юрвежөр серти гижöм, гөгөрвоöдана диктант, «Ачым доньяла уджöс» диктант да мукöд.

Тöдöмлуньяс доньялöм могысь нуöдсьöны доньялан дактантъяс (грамматикаысь уджьясөн) да 1 доньялан изложение. Текстьяссö пыртöма программаö.(Позьö вöдитчыны: Диктантъяс 2-4 классьясын гижöм вылö /Лöсьöдiс С.Н.Терентьева.- Сыктывкар, ООО «Анбур», 2010).

Коми кыв урокьяс кындзи нуöдсьöны сёрни сöвмöдан урокьяс. Челядь велöдчöны гижны изложение да сочинение.

Челядь велöдчöны видлавны петкöдлöм серти да ас кежын гижöда уджьяс да индыны тырмытöмторьяс, бырöдны гижöда уджьясын велöдöм правилöяс вылö öшыбкаяс, гижöм текстын (сёрниын) вежны унаысь паныдысьлысь öти и сiйö жö кывсö лöсялана кывьясөн, сёрниö пыртны медея лöсялана кывьяс да кывтэчасьяс, велöдчöны вöдитчыны кывкудiгөн.

Велöдöмыс мунö проблемно-диалогöвöй да протуктивнöй лыддьысьöм технологияяс отсöгөн.

Велöдчысьяслысь сёрнитан да гижан сямлун доньялан индöдьяс сетöма «Система оценивания...» торья документын.

Коми кыв кузя тематическӧй план.

1 класс (99 ч)

№ п/п	Раздел юкӧнлӧн ним (часлӧн лыд)	Темалӧн ним	Часлӧн лыд
1.	Анбурводзвывса кадколаст (10 час)	Видза олан школа! «Сёрни» понятиеӧн тӧдмасьӧм.	1 ч
		Велӧдчан кӧлуй. Предмет нимьяс.	1 ч
		Сёрни да кыв понятие вынсьӧдӧм. Действие нимьяс.	1 ч
		Кыв йылысь тӧдӧмлуньяс паськӧдӧм. Признак нимьяс.	1 ч
		Сёрникузяӧн тӧдмасьӧм.	1 ч
		Вӧрса пемӧсьяс да гут-гаг. Слог.	1 ч
		Гортса пемӧсьяс. Согласнӧй да гласнӧй шыяс. Лунся режим. Шыяс боксянь кыв видлалӧм.	1 ч
		Керка пытшкӧс. Керка пытшкӧсса кӧлуй.	1 ч
		Удж да уджалан кӧлуй. Матӧгӧрса олӧмкӧд тӧдмасьӧм.	2 ч
2.	Анбурдырся кадколаст. (78 час)	Аа шыпасьяс.	1 ч
		Оо шыпасьяс.	1 ч
		Уу шыпасьс.	1 ч
		Ии шыпасьяс.	1 ч
		І шыпас. И да і шыпасьяс.	1 ч
		Бы шыпасьяс	1 ч
		Ээ шыпасьяс	1 ч
		Ӧӧ шыпасьяс.	1 ч

	Гласнӧй шыпасъяс вынсьӧдӧм.	1 ч
	Нн шыпасъяс.	2 ч
	Сс шыпасъяс.	2 ч
	Кк шыпасъяс.	1 ч
	Кк шыпасъяс.	1 ч
	Мм шыпасъяс.	2 ч
	Зз шыпасъяс	2 ч
	Рр шыпасъяс.	2 ч
	Шш шыпасъяс	2 ч
	Бб шыпасъяс.	2 ч
	Дд шыпасъяс.	2 ч
	Тт шыпасъяс.	2 ч
	Вв шыпасъяс.	2 ч
	Йй шыпасъяс	2 ч
	Пп шыпасъяс.	2 ч
	Лл шыпасъяс.	2 ч
	Л шыпас да [л] шы вынсьӧдӧм.	1 ч
	Небыд да чорыд согласнӧйяс.	1 ч
	Ее шыпасъяс.	2 ч
	Е шыпас вынсьӧдӧм.	1 ч
	Небыд пас кыв помын.	1 ч
	Небыд пас кыв шӧрын.	1 ч
	Небыд пас шыпас вынсьӧдӧм.	2 ч
	Гг шыпасъяс.	1 ч
	Я шыпас кыв водзын.	1 ч
	Я шыпас согласнӧйяс бӧрын.	1 ч
	Велӧдӧм шыпасъяс вынсьӧдӧм вылӧ уджъяс.	1 ч
	Юю шыпас кыв водзын	1 ч

		Ю шыпас согласнойяс бӧрын.	1 ч
		Ёё шыпасьяс кыв водзын.	1 ч
		Ё шыпас согласнойяс бӧрын.	1 ч
		Тӧдӧмлуньяс вынсьӧдӧм.	1 ч
		Жж шыпасьяс.	1 ч
		Ж шыпас вынсьӧдӧм.	1 ч
		Чч шыпас да шы.	1 ч
		Велӧдӧм шыпасьяс вынсьӧдӧм.	1 ч
		Торйӧдан небыд пас.	1 ч
		Торйӧдан чорыд пас.	1 ч
		Ъ да ь пасьяс вылӧ вынсьӧдӧм уджьяс.	1 ч
		Дж шы да шыпас	2 ч
		Дз шы да шыпас.	2 ч
		Велӧдӧм шыпасьяс вынсьӧдӧм.	1 ч
		Кык ддз-а кывьяс.	1 ч
		Кык ддз-а кывьяс вынсьӧдӧм.	1 ч
		Тш шы да шыпас.	1 ч
		Тш, дж кывьясын ь да ь пасьяс.	1 ч
		Фф шыпасьяс.	1 ч
		Цц шыпасьяс.	1 ч
		Ц да Ч шыпаса кывьяс вынсьӧдӧм.	1 ч
		Хх шыпасьяс.	1 ч
		К да Х шыпаса кывьяс.	1 ч
		Щщ шыпасьяс	1 ч
		Велӧдӧм шыяс да шыпасьяс вынсьӧдӧм вылӧ уджьяс.	1 ч
3.	Коми кыв книга	Сёрникузя .	1 ч

серти уджъяс. (11 час)	Сёрни.	1 ч
	Бджыд пассаень кывъяс гижом.	2 ч
	Гласной да согласной шыяс да шыпасъяс. Гласной шыпас да слог.	1 ч
	Контрольной диктант содтод уджон..	1 ч
	Предмет нимъяс.	1 ч
	Висът артмодом вылын удж. Тулыс.	1 ч
	О да Ё шыпаса кывъяс.	1 ч
	І да и шыпаса кывъяс.	1 ч
	Велодом тема вынсьодом выло удж.	1 ч

Коми кыв кузя тематическӧй план.

2 класс (68 ч).

№ п/п	Раздел юкӧнлӧн ним (часлӧн лыд)	Темалӧн ним	Часлӧн лыд
1.	Сёрни (2час.)	Сёрни. Ётка да морт –морт сёрни.	1 ч
		Гижода да гижтом сёрни	1 ч
2.	Кыв, сёрникузя да текст (4 час.)	Кыв, сёрникузя да сёрни. Сёрникузя.	1 ч
		Проверочной удж. Диктант «Арын»	1 ч
		Текст. Текстлӧн тема, шӧр мӧвп, тэчас. Юрним	1 ч
		Текстлӧн сикасъяс.	1 ч

3.	Кывтэчас да сёрникузя (7 час.)	Кывтэчас. Сёрникузя.	1 ч
		Сёрни сөвмөдан урок. « Пу коргылалан кад» тема серти текст – серпас лосьодом.	1 ч
		Сёрникузя сикасыяс .Юортана, юалана да чуксалана сёрникузяяс	1 ч
		Городана да абу городана сёрникузяяс.	1 ч
		Подувпас. Юөрпас.	1 ч
		Сёрникузяын сюрөса да содтана юкодьяс.	1 ч
		Өлөдан диктант «Оз вотигон».	1 ч
4.	Шы да шыпас (32 час.)	Шы да шыпас.Анбур.	1 ч
		Гласной шыяс да шыпасыяс.	1 ч
		Согласной шыяс да шыпасыяс. Гора да гортом согласной шыяс.	1 ч
		Шы да шыпасыяс выло вынсьодом уджыяс.	1 ч
		Доньялан диктант «Вуграсигон».	1 ч
		Слог.	1 ч
		Кывьяс визьысь визьо вуджодом. Й шыпаса кывьяс визьысь визьо вуджодом.	1 ч
		Сёрни сөвмөдан урок. Наблюдайтөм серти «Войвыло воис тов» нима текст лосьодом.	1 ч
		Параа чорыд да небыд согласнойяс.	1 ч

	Небыд пас(ь) кыв помын да кыв шӧрын.	1 ч
	Небыд пас кыв помын да шӧрын.	1 ч
	Небыд паса кивъяс визъысь визьӧ вуджӧдӧм.	1 ч
	Ӧлӧдан диктант «Кысуклы гажа».	1 ч
	Е, Ё, Ю, Я – йота гласнойяс.	1 ч
	Согласной бӧрын А да Я шыпасъяс гижӧм.	1 ч
	Согласной бӧрын У да Ю шыпасъяс гижӧм.	1 ч
	А да Я, У да Ю шыпасъяс кивъяс вынсьӧдӧм вылӧ уджъяс.	1 ч
	Донъялан диктант. «Тӧв»	1 ч
	Согласной бӧрын О да Ё шыпасъяс гижӧм	1 ч
	Согласнойяс бӧрын Э да Е шыпасъяс гижӧм	2 ч
	Согласнойяс бӧрын И да І шыпасъяс гижӧм.	2 ч
	Сёрни сӧвмӧдан урок. Творчествоя изложение гижӧм «Сюзьпи»	1 ч
	Ӧшыбкаяс вылын удж. Согласной бӧрын А-Я, У-Ю, О-Ё, Э-Е шыпасъяс гижанног вынсьӧдӧм. сӧвмӧдӧм, тӧдӧмлунъяс вынсьӧдӧм.	1 ч

		Дз шыа кывъяс. Дз шыа кывъяс визысь визьо вуджодом.	1 ч
		Дж шыа кывъяс. Дж шыа кывъяс визысь визьо вуджодом.	1 ч
		Тш шыа кывъяс. Тш шыа кывъяс визысь визьо вуджодом.	1 ч
		П да Ф шыпаса кывъяс.	1 ч
		К да Х шыпаса кывъяс.	1 ч
		Ч да Ц ,Щ шыпаса кывъяс.	1 ч
		Донъялан диктант «Ӧтка юсь».	1 ч
5.	Кывсикасъяс. (18 час.)	Предмет, действие да признак нимъяс.	1 ч
		Эмакыв.	1 ч
		Эмакывлӧн лыд. Ъ да Ъ торйӧдан пасъяс.	1 ч
		Торйӧдан Ъ да Ъ паса кывъяс визысь визьӧ вуджӧдӧм.	1 ч
		Морт нимъясын, овъясын да вичъясын ыджыд шыпас. Йӧзкостса ним-вичъяс.	1 ч
		Пемӧс нимъясын ыджыд шыпас.	1 ч
		Кар, сикт, грезд, ю нимъясын ыджыд шыпас	1 ч
		Ыджыд шыпаса кывъяс вынсьӧдӧм вылӧ уджъяс.	1 ч
		Донъялан диктант «Уджач турӧб»	1 ч
		Кадакыв.	1 ч
		С.С.Серпас серти висът лӧсьӧдӧм «Тулысын»	1 ч

		Кадакыв.	1 ч
		Кывберд.	1 ч
		Кывберд йылысь тóдóмлуныяс вынсьóдóм	1 ч
		Кывбóр.	1 ч
		Кывсикасьяс йылысь тóдóмлун вынсьóдóм	1 ч
		Промежуточной аттестация. Диктант «Тулысын»	1 ч
		Öшыбкаяс вылын удж. Кывсикасьяс йылысь тóдóмлун вынсьóдóм	1 ч
6.	Öтвужья кивьяс. (3 час.)	Öтвужья кивьяс	1 ч
		Кыввуж – кывлón медшóр юкón.	1 ч
		Öтвужья кивьяс тема вынсьóдóм.	1 ч
7.	Тóдóмлуныяс повторитóm. (2час.)	Тóдóмлуныяс повторитóm.	2 ч

Коми кыв кузя тематическóй план.

3 класс (68 ч).

№п/п	Раздел юкónлón ним(часлón лыд.)	Урок темалón ним.	Часлón лыд
1	Сёрни.Текст. (2 час.)	Сёрни. Текст.	1ч
		Кыв,сёрникузя да текст. Шыóдчóm.	1ч

2	Кыв да сылӧн вежӧртас. (2 час.)	Кыв вежӧртас. Матын да паныд вежӧртаса кывъяс.	1ч
		Проверочной диктант «Эжва»	1ч
3	Кывтэчас. Сёрникузя. (8 час.)	Сёрникузя сикасъяс да налӧн шуанног.	1ч
		Сёрникузяын сюрӧса да содтана юкӧдъяс. Паськӧдӧм да пась- кӧдтӧм сёрникузяяс.	1ч
		Текстын сёрникузяяслӧн йитчӧм.	1ч
		С.С. Сочинение «Ар».	1ч
		Кывтэчас да сёрникузя.	1ч
		С.С.Изложение «Выль чой- вокъяскӧд»	1ч
		Мый тӧдмалӧн? Мыйӧ велалӧн?(Обобщающӧй урок)	1ч
		Диктант «Арся пармаын» заданиеӧн.	1ч
4	Шы да шыпас.Кыв гижанног. (8 час.)	А-я,у-ю, э-е,и-і шыпасъяс гижӧм.	1ч
		Кык дз-а кывъяс.	1ч
		Орччӧн сулалысь кык ӧткодь небыд согласнӧя кывъяс.	1ч
		Орччӧн сулалысь абу ӧткодь небыд согласнӧя кывъяс.	1ч

		Рочысь пырём эмакывъяс гижанног.	1ч
		С.С.Изложение «Төдтөм звер»	1ч
		Мый төдмалін? Мыйö велалін? (Обобщающöй урок)	1ч
		Диктант «Лөнъ рыт» заданиеөн.	1ч
5	Кывлөн тэчас. (6 час.)	Кывлөн тэчас.Кыввуж.	1ч
		Кыв вежлалан суффиксъяс.	1ч
		Кыв артмөдан суффиксъяс.	1ч
		Кывдін да сылөн тэчас.	1ч
		Мый төдмалін? Мыйö велалін? (Обобщающöй урок)	1ч
		Диктант «Көч гөснеч»заданиеөн.	1ч
6	Эмакыв. (15 час.)	Эмакывлөн вежөртас. Ловъя да ловтөм эмакывъяс.	1ч
		Эмакывлөн аснимъяс да абу аснимъяс.	1ч
		Эмакывлөн лыд.	1ч
		Полугодөвöй контрольной удж. Списывайтөм « Гулюөс бур- дөдөм»	1ч
		Эмакывъяскөд кывбөръяс гижөм.	1ч

		Эмакывлөн вежлөг да кыв вежлалан суффиксьяс.	1ч
		Эмакывлөн вежлөг серти вежласьом.	1ч
		С.С.Изложение «Бөръя тшак»	1ч
		Эмакывлөн уна лыда да вежлөг суффиксьяс.	1ч
		Эмакыв вежлөг суффиксьясын Ы, ө шыпас.	1ч
		Тэчаса эмакывьяс да налөн гижанног.	1 ч
		Визитор пыр гижан тэчаса эмакывьяс.	1 ч
		Эмакывьяслөн суффиксьяс отсөгөн артмöm.	1ч.
		Мый тöдмалін? Мыйö велалін? (Обобщающöй урок)	1ч
		Диктант «Пöль –пöч»	1ч
7	Кыв да сылөн вежöртас. (3 час.)	Уна да вуджöдан вежöртаса кывьяс.	1ч
		Откодя юргысь кывьяс.	1ч
		Зумыд кывтэчасьяс.	1ч

8	Нимвежтас. (5 час.)	Нимвежтаслөн вежортас. Нимвежтаскөд кывбөрьяс гижөм.	1ч
		С.С.Сочинение «Грезд төлын».	1ч
		Морта –морт сёрни.	1ч
		Мый төдмалін? Мыйö велалін? (Обобщающöй урок)	1 ч
		Диктант « Вөр керка»заданиеөн.	1ч
9	Кадакыв. (7 час.)	Кадакывлөн вежортас. Кадакыв- лөн лыд серти вежласьөм.	1ч
		Кадакывлөн кад серти вежласьөм.	1ч
		Онія када да колян када кадакывьяс.	1ч
		Локтан када кадакывьяс.	1ч
		Кывпод – кадакывлөн вежласьтөм форма.	1ч
		Мый төдмалін? Мыйö велалін? (Обобщающöй урок)	1ч
		Диктант «Гожся видз»заданиеөн.	1ч
10	Кывберд. (8 час.)	Кывбердлөн вежортас, аслыс- пөлөслун да текстын төдчанлун.	1ч
		С.С.Изложение «Ябырьяс»	1ч
		Текст –серпас да текст- мөвпалөм.	1ч

		Кывбердлӧн тэчас да артманног.	1ч
		С.С Сочинение «Тулыс» гижӧм.	1ч
		Кывбердлӧн коланлун да артманног.Форма артмӧдан – джык суффикс.	1ч
		Мый тӧдмалӧн? Мыйӧ велалӧн? (Обобщающӧй урок)	1ч
		Диктант «Вӧрканы» заданиеӧн.	1ч
11	Велӧдӧмтор вынсьӧдӧм да мӧдпӧвсталӧм. (4 час.)	Кывтэчас. Сӧрникузя.	1ч
		Кывсикасьяс:Эмакыв,нимвежтас, кадакыв,кывберд.	1ч
		Промежуточнӧй аттестация. Диктант «Тулыс» заданиеӧн.	1ч
		Матын да паныд вежӧртаса кывъяс.	1ч

Коми кыв кузя тематическӧй план.

4 класс (68 ч).

№ п/п	Раздел юкӧнлӧн ним (часлӧн лыд)	Урок темалӧн ним	Часлӧн лыд
1.	Сӧрникузя, сӧрни да	Сӧрникузя сикасьяс.	1ч

	текст. (9 час.)	Текст.Паськыд да векныд тема.	1ч
		Текст сикасьяс.	1ч
		С.С. Изложение гижом. «Турияс»	1ч
		Художествоа да наука гижодьяс.	1ч
		Проверочной диктант «Пельсь» заданиеон.	1ч
		Текст –серпас.	1 ч
		С.С.Серпас серти «Зарни ар» текст лосьодом да гижом.	2ч
2.	Сёрникузя (6 час.)	Грамматика подув. Сюрөса да содтана юкодьяс.	1ч
		Кывтэчас да сёрникузя.	1ч
		Öтсьяма юкодьяс костын чүтiк. Öтсьяма юкодьяса костын да,и кывйитöдьяс.	1ч
		Öтсьяма юкодьяс костын а, но кывйитöдьяс.	1ч
		Тöдöмлун да кужанлун вынсьöдан урок.	1ч
		Доньялан диктант «Уджач турöб» заданиеон.	1ч
3.	Шы да шыпас.	Гласной до согласной. Чорыд да	1ч

	(6 час.)	небыд согласнӧйяс. Гора да гортӧм согласнӧйяс.	
		Е, ё, ю, я – йота гласнӧйяс. Е. ё . ю, я, и, ь шыпасъясӧн небыдлун пасйӧм.	1ч
		Коми да роч кывйын шыяс. Ударение да шуанног орччӧдӧм.	1ч
		Согласнӧйяскӧд и да í шыпасъяс гижӧм.	1ч
		Ь да Ъ торйӧдан пасъяс. Ъ – небыдлун петкӧдлан пас.	1ч
		Диктант «Мича тундра» заданиеӧн.	1ч
4.	Кывлӧн тэчас. (6 час.)	Кыввуж.Ӧтвужъя кывъяс да кыв формаяс. Кыввужйын содтана Й,К,М,Т шыяс.	1ч
		Кывдӧн да кыв вежлалан суффиксъяс.	1ч
		С.С.Творчества изложение «Чери кыйысь ош» гижӧм.	1ч
		Кыв артмӧдан суффиксъяс.	1ч
		Тэчас сертиыс кыв видлалӧм.	1ч
		Кывлӧн тэчас серти кывкӧрталана урок.	1ч

5.Кывсикасьяс (36час.)			
5.1	Эмакыв. (8 час.)	Эмакыв. Эмакывлөн вежортас.	1ч
		Эмакывлөн нимтан, асалан,босьтан, сетан вежлөгъяс.	1ч
		Керан да керанторья вежлөгъяс.	1ч
		Өтвывтан, торйөдан да могман вежлөгъяс.	1ч
		Ина, петан, пыран вежлөгъяс.	1ч
		Матыстчан, ылыстчан, вуджан, воан вежлөгъяс.	1ч
		Полугодовой контрольной удж. Диктант «Гөрба ныра лэбач» заданиеясөн.	1ч
		Төдөмлун да кужөмлун вынсьөдөм. Өшыбкаяс вылын удж.	1ч
5.2	Нимвежтас. (5 час.)	Первой, мөд да коймөд морта өтка да уна лыда нимвежтасъяс.	1ч
		Өтка лыда морта нимвежтасъяслөн вежлөг серти вежласьөм.	1ч
		Уна лыда морта нимвежтасъяслөн вежлөг серти	1ч

		вежласьӧм.	
		Нимвежтас видлалӧм.	1ч
		Нимвежтас йылысь тӧдӧмлунъяс вынсьӧдӧм	1ч
5.3	Кадакыв. (9 час.)	Кадакывлӧн лыд да морт серти вежласьӧм. Кывпод.	1ч
		Кадакывлӧн кад серти вежласьӧм.	1ч
		Кадакывлӧн морт серти вежласьӧм да морта суффиксыяс.	1ч
		Соссяна кадакывъяс. Соссяна кадакывъяс гижанног.	1ч
		Кадакыв кыввужйын Й шыпас.	1ч
		Визь пыр гижан тэчаса кадакывъяс. Визь пыр гижсьысь паныд вежӧртаса тэчаса кадакывъяс.	1ч
		Кадакывйын –дч-, -тч-, -чч- гижӧм.	1ч
		Кадакыв йылысь тӧдӧмлун вынсьӧдӧм.	1ч
		Диктант «Тикӧнлӧн вошлӧм» заданиеясӧн.	1ч

5.4	Кывберд. (14 час.)	Кывберд да сылӧн вежӧртас.	1ч
		Мед – кывводза кывбердьяс.	1ч
		-иник (-íник) суффикса кывбердьяс да найӧс гижӧм.	1ч
		С.С.Наблюдайтӧм серти «Коми муӧ воис тулыс» текст лӧсьӧдӧм да гижӧм.	2ч
		-кодъ- суффикса кывбердьяс да найӧс гижӧм. Кывберкӧд да эмакывкӧд КОДЪ кыв гижанног	1ч
		Рӧм петкӧдлысь тэчаса кывбердьяс да найӧс гижӧм.	1ч
		Визь пыр гижан тэчаса кывбердьяс.	1ч
		С.С.«Мездісны» текст серти джендӧдӧм изложение гижӧм.	1ч
		Кывбердлӧн аслыспӧлӧслун.	1ч
		Кывберд йылысь кужӧмлун вынсьӧдӧм.	1ч
		Диктант «Вӧрса ключ» заданиеясӧн.	1ч
		Прӧстӧй да сложнӧй сёрникузяяс.	1ч
Тӧдӧмлуньяс вынсьӧдӧм.	1ч		

6.	Повторитём. (5 час.)	Кыв да сылөн вежортас .Матын да паныд вежортаса кывъяс.	1ч
		Промежуточнӧй аттестация. Диктант заданиеӧн.	1ч
		Ӧтсыма кывъяса сёрникузяяс. Прӧстӧй да сложнӧй сёрникузяяс.	1ч
		Эмакывъяслӧн вежлӧг серти вежласьӧм.	1ч
		Кывбердъяс да кадакывъяс гижанног.	1ч